

באוצר החיים

פרשת ויקהל

דברי אלקים חיי"ם מאוצרו הטוב של
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

והמה בכתובים בגליונות היו"ל עולת שבת בשבתו
ע"י 'מכון דברי תורה'
מתוכם נאספו כמה אמרות טהורות
לתועלת התלמידים לשנן וללמוד בדרך קצרה

יו"ל ע"י

אוצר הספרים

דישיבת צאנז קלויזענבורג

ברוקלין ניו יארק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כל הזכויות שמורות

©

Copyright

ישיבת צאנז קלויזענבורג

1420 50th St.

Brooklyn N.Y. 11219

718.436.4209

להשיג הגליון בבתי מדרשינו די בכל אתר ואתר

פרשת ויקהל

לימוד הלכה למעשה, ולבקש רחמים שלא יבשל

זה שאמר ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר צוה ה' לא ניתנו לכם ללמדם לשם לימוד גרידא, רק בשביל לעשות אותם, ובאם לאו עדיף שלא תעסקו בהם.

מלאכתו נעשית על ידי אחרים

ומצינו (ברכות לה ב) רשב"י אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וכו' תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתו נעשית על ידי אחרים וכו'. ויש לפרש שעושין רצונו של מקום בד בבד עם התורה שלומדים, דלימודם היא על מנת לקיים, אז תורתם מתקיימת בידם בסייעתא דשמיא שלא יצטרכו לבטל ממנה, ומלאכתם נעשית על ידי אחרים.

זה שרמזו כאן, שאם לימודכם תהא בבחינת אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, ללמוד על מנת לעשות, אז ששת ימים תעשה מלאכה שתהא מלאכתכם עשויה (עיין ילקוט תשא רמז שצא) ועמדו זרים ורעו צאנכם.

תחלת הלימוד בדברים הנוגעים למעשה

לכן העיקר ללמוד הלכה למעשה, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, במסכתות הנוגעים להלכה, גמרא ותוספות עם דברי הפוסקים רי"ף ורא"ש טור וב"י ש"ך וסמ"ע וכו' (עיין שו"ע הרב הלכות תלמוד תורה ב ט). בודאי שצריך גם

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, ששת ימים תעשה מלאכה וגו' (לה א-ב).

ודקדקו המפרשים כמה שאמר תעשה מלאכה לשון ממילא. גם יש לבאר כוונת אומרו בכפל הלשון שבת שבתון. ובאור החיים הקדוש דקדק דכיון שלא אמר במצוה זו אלא ענין שבת איך יוצדק לאמר עליו תעשו, והלא מצות השביתה אינה אלא בשב ואל תעשה מלאכה.

תלמוד שמביא לידי מעשה

ונראה דהנה אמרו (יבמות קט ב) כל האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו. לאפוקי מדעת האומרים שחייבים רק לעסוק בתורה ולא צריך יותר מכך, דאדרבה כל עיקר מעלת התלמוד הוא שמביא לידי מעשה (קידושין מ ב).

דבר זה אחד העקרין בתורת הבעש"ט, והמתנגדים תלו בוקי סריקי בהבעש"ט כאילו אמר שאין צריך ללמוד, וזה שקר מוחלט דבידוע הוא שהבעש"ט ותלמידיו הקדושים לא פסיק פומייהו מגירסא, אלא שהורה שצריך ללמוד על מנת לקיים דאם לא כן מוטב שלא ללמוד. וידוע על תלמידיו הקדושים של הרה"ק הרבי ר' בער זי"ע, שלא הלכו לשמוע מפה קדשו דברי אלקים חיים, עד שידעו בנפשם דמה ששמעו בפעם הקודם כבר נחרת ונקבע בלבם לשמור ולעשות.

זה, בסעיף פלוני בשולחן ערוך מפורש הדבר להיות.

הזהירות מחילול שבת לא על השבוע

עונג שבת

וסב לי כ"ק אאמו"ר זי"ע שהיה פעם יהודי עם הארץ אחד, שמחמת יראתו שלא יכשל בחילול שבת בגלל חוסר ידיעתו, ביקש מבני ביתו לקשור ידיו ורגליו אל המטה למשך כל יום השבת, והיא הכניסה אוכל ומשקה לתוך פיו. בהשקפה ראשונה אין לך צדקות גדולה מזו, אבל זקה"ק בעל דברי חיים זי"ע אמר עליו: הוא אמנם לא חילל את השבת אבל הרי ביטל מצות עונג שבת.

יש לרמוז על זה בלשון הכתוב, וביום השביעי יהיה לכם קודש, לכם להנאתכם, ובהיות כן הרי אי אפשר להיות כפותים במשך כל יום השבת, לכן אין עצה להינצל מחילול שבת אלא בלימוד אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. כמבואר ביערות דבש (ח"ב דרוש א) דמי שלא למד הלכות שבת על בוריים פעמיים ושלוש, לא יוכל להמלט שלא יקרה לו חילול שבת הן דאורייתא והן דרבנן, ושקיבל עליו לכתוב דיני שבת בקצרה בלשון אשכנז (שם ח"א דרוש יא), כי כל עדת בני ישראל, וגם הנשים, צריכים לדעת הלכות אלו אשר בקל יכשלו בהם.

אלמלי ה' עזרו לא יבול

עוד זאת רמז הכתוב באומרו **שבת שבתון לה'** דזה שייד לה', כי צריך סיעתא דשמיא מרובה שיוכל להיות שומר שבת כהלכתו. על האדם לבקש רחמים ותחנונים לפני המקום, בעוונות הרבים לא למדתי, ומה שלמדתי שכחתי, אנא ברחמיך הרבים עזור לי שלא איכשל בחילול

ללמוד סדר קדשים, אבל אין להתחיל במסכת זבחים ויומא כשעדיין לא למד מסכת ברכות עם רבינו יונה והרא"ש לדעת כיצד מברכין, וכיוצ"ב. גם כשאנו אומרים ללמוד שבעים או שלשים דף גפ"ת בחודש, אין בכך כדי לפטור מחובת לימוד ההלכות זמן מסויים ביום, חצי שעה או שעה, כל אחד לפי ערכו. ולפי שדברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר (ירושלמי ר"ה יז א) שומה עליו ללמוד ולדעת כל התורה כולה בשביל שיוכל לברר הלכה לאמיתה של תורה.

על כן כשבא משה לצוות את ישראל על מלאכת המשכן, בהם יש הלכות רבות ועמוקות בסדר עשייתם ודיני מקדש וקדשיו, ויקהל משה את כל עדת בני ישראל אשר בכללם אתה מוצא גם אנשים פשוטים חוטבי עצים ושואבי מים, ויאמר אליהם **אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם** כלומר לפני שאתם באים לעסוק בקדשים עליכם ללמוד דינים הנוגעים דבר יום ביומו. אל תטעו לומר שהעיקר ללמוד ולדעת **אלה הדברים אשר צוה ה'**, אלא תדעו נאמנה שהתכלית היא **לעשות אותם**, ללמוד לדעת מה יעשה ישראל, הלכות ברכת הפירות וברכת המזון וכיוצ"ב, שבלא זה אי אפשר להיות יהודי.

לימוד הלכות שבת

מה גם בהלכות שבת שהם כהררים התלויים בשערה. וכ"ק אאמו"ר שמע מפה קדוש זקה"ק מצאנו זי"ע שבהלכות שבת אינו מדמה מילתא למילתא, ואינו מורה להיתר אלא אם כן מוצא הדבר מפורש כתוב בשולחן ערוך. ואנן מה נעני אבתריה. זה שנרמז כאן **אלה הדברים אשר צוה ה' וגו'**, שהבקיאות בדיני שבת חייבת להיות באופן שיכול להיות מורה באצבע כאן כתוב דבר

ופרשה זו בהקהל נאמרה, שבדבר זה הושוו כל עדת בני ישראל כקטן כגדול, שאף הלומדים זקוקים משמרת למשמרת באלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, דאף אם יגע ולומד וחוזר על משנתו מאה פעמים כשבא לידי מעשה שזכר ולא מקיימם באמת, וצריכים לדעת שאין הדבר מסור בידו, אלא שבת שבתון לה' אשר רגלי חסידיו ישמור שלא יבואו לידי חילול שבת.

רעוא דרעוין ויקהל תשד"מ

שבת. כדברי רבינו הקדוש הרבי ר' אלימלך זי"ע (הנהגות האדם סעיף א) וצריך להתפלל להש"י שיבא על האמת וכו', אף שיכול לפלפל ולהגיד לאחרים דינו אבל הוא בעצמו שוכח ולא מקיימם באמת וכו', ויתפלל להש"י שידריכהו בדרך ויורהו דרכו שלא יבלה חיי חייו, ואז הש"י ברחמיו וברוב חסדיו יאיר עיניו באור תורתו הקדושה, ויבין וישכיל תוכן הדבר לעשותו ולקיימו, עכלה"ק.

להקהיל קהלות בשבת

אדם מישראל, הן ברוחניות והן בגשמיות. שאף הקב"ה משתתף בצרתן של ישראל ובכל צרתם לו צר (ישעיה סג ט), כדאשכחן (סנהדרין מו א) בשעה שאדם מצטער [בגשמיות] שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, [וגם ברוחניות] אומר אני גרמתי להם שבראתי יצר הרע (ברכות לב א וברש"י), ומכל שכן שאיש ישראל חייב להשתתף בצרת חבריו. ובספרים הקדושים (היכל הברכה פרשת תבא כח נז, שבחי הבעש"ט) איתא מהבעש"ט הקדוש, דבעת שכת הפראנקיסטען המירו דתם בריש גלי, בכח מאוד, ואמר שראה שכינה הקדושה מייללת עליהם, שכל זמן שאבר דבוק מעט אולי יש תקוה וכעת נחתך לגמרי.

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם וגו' (לה א). וברש"י למה נסמכה אזוהרת שבת למלאכת המשכן וכו'. ובילקוט כאן (רמז תח) רבותינו בעלי אגדה אומרים, מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד, אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה וכו'.

השתתפות בצרת ישראל

והנראה דמצינו (עיין תנחומא נצבים א, ישמח משה פרשת וישב) שאם ישראל באגודה אחת אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהן, וזה עיקר הכל שבני א-ל חי זרע אברהם יצחק ויעקב יהיו שרויים באחדות, וכל אחד ישתתף בצערו של כל

שבת רזא דאחד – להתאחד אצל

הצדיק

והנה שבת קודש עיקרה ברזא דאחד למשרי עלה רזא דאחד, למשרי עלה מלכא

שלימה, שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת (תנחומא נצבים א).

זה יש לפרש המכוון באומרו "ל" (ירושלמי תענית ג א) אילו היו ישראל משמרין שבת אחת כתיקנה מיד היה בן דוד בא, רצ"ל אם היו שומרים שבת כדת להקהיל קהלות ולהתכנס בבתי מדרשות, כי אז היה מתקיים בהם אי תני כולו עתה אקבצם.

כֵּן כשבא משה רבינו ע"ה להודיע לישראל על מצות שבת, הקדים להקהיל אותם, ללמוד לדורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ללמוד לישראל דברי תורה, למען דעת שכל מי שרוצה להשיג ולטעום אחד מני רבוא רבבות מנועם קדושת השבת יתאסף עם הצבור בבית המדרש לעסוק בדברי תורה.

בזה יש בנותן טעם על חיבור שני הפרשיות ויקהל פקודי. דבפרשת פקודי נאמר (שמות לח כא) אלה פקודי המשכן משכן העדות, ששם היו לוחות העדות, ושמה נועד ה' בכבודו לדבר משפטי התורה עם אדון הנביאים, ונתחברה פרשה זו עם פרשת ויקהל לרמז שגם בעסק התורה חייב לכלול את עצמו בתוך כלל ישראל, כמו שאמרו (מכות י א) חרב על צוארי שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבין ועוסקין בתורה בד בבד וכו'.

רעוא דרעוין ויקהל פקודי תשל"ט

קדישא עילאה (זוהר ח"ב קלה ב). והמחלל את השבת כעובד עבודה זרה (חולין ה א ברש"י ד"ה אלא לאו, מג"א שו כט), ומכלל לאו אתה שומע הן כל מי שהוא רק שומר את השבת נכלל בעדת ישראל. לכן פרשה זו של שמירת שבת בהקהל נאמרה, ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, כאן גילה להם רזא דשבת להתאסף בצוותא חדא אצל הצדיק אמת המלמד לבני ישראל תורת אמת, וזאת לאשר ביום השבת מקבל הצדיק השפעות קדושות מה יאמר, איך להורות לבני ישראל את הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו (עין בני יששכר בהקדמה).

זה מעלת יום השבת דאיכרי מקרא קודש (ויקרא כ ג, ועין שו"ע הרב אור"ח רמב"א), וכתב הרמב"ן (שם א) וטעם מקראי קודש וכו' כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית אלקים ביום מועד וכו' עיי"ש (ועין שו"ת דברי יציב אור"ח עא א), וכן ביום השבת מתאספים התלמידים בבית רבם, וסגולת האי יומא קגרים להתדבק ברבם, ובכך זוכים לקדושת שבת, כמו שאומרים בואי בשלום עטרת בעלה וכו' היינו במדת השלום והאחדות.

ללמוד בצוותא

ואמרו חז"ל (ב"ב ח א) אי תני כולו עתה אקבצם, ויש לפרש תני כולו עתה להתאסף כל עדת ישראל בבתי מדרשים כאיש אחד ובלב אחד, בקבלת עול תורה. בכך עושים הכנה לגאולה

אל תקנא בעושי עולה

ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה (לו ה).

במסורה ג' פעמים בעושי, הכא, ואידך (תהלים לד יז) פני ה' בעושי רע, ואידך (שם לו א) אל תקנא בעושי עולה.

התגברות כח הטומאה על ידי שדרכיהם מוצאים חן בעינינו

מודעת זאת שהסט"א אין לה כח עצמי, כשלעצמם הם אין ואפס וכלא, ובמה שבני ישראל חוטאים והולכים בדרכים שלהם נותנים להם כח, בבחינת (שמות ה כא) לתת חרב בידם להרגנו ח"ו. א) כאשר מדות הגויים מוצאים חן בעיני בני ישראל, בכך נותנים כח לסט"א להגביר כח הטומאה ברציחה וגזילה, היפוך מבחינת (שבת קנא ב) ונתן לך רחמים ורחמך והרבך שכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים. וזה הגורם שהגויים הרשעים והרוצחים מצליחים ועושים חיל, ובני ישראל יורדים מטה מטה.

זה דבר המסורה ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה, כשעושים מלאכת הקדש בתורה ותפלה וקבלת עול מלכות שמים יש לעשות זאת בלב מלא חכמה, ולא בלב טפש ונשחץ במחשבות טמאות כשל גוי. **אל תקנא בעושי**

עולה, שלא תהא יושב בבית המדרש ושבע תועבות בלבך, לקנא בגוי שיש לו דירה נאה ורהיטים נאים, אלא תדע נאמנה כי שולחך גדול משולחנם (אבות ו ד), דאם דעת קנית מה חסרת (קה"ר ז א [כג]). למה הדבר דומה, לאחד שעובר ורואה שמשליכים בשר לפני ארי או נחש הסגור בכלוב מוזהב והוא מקנא בהם, הלא לחסר דיעה ייחשב ואין זה בסוג בן אדם. וכן הוא בדבר הזה, שרואה גוי ורשע שאין לו מושג מתורה, ואינו יודע שהבורא ית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, ומקנא בו שיש לו דירה של זהב והרבה ממון, איך יתכן שבן אדם יפול ברוח שגעון שכזו. על זה אמרו (אבות ד כא) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, שהקנאה מאבדתו מחיי עולם הזה ומחיי עולם הבא.

והיינו ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה, שגם בפנימיותם יהיו חכמי לב ולא ברמאות כלפי חוץ, וזה לך האות **אל תקנא בעושי עולה**, כשאנו מתאוה למטעמותם סימן הוא שלבו מלא חכמה. ואז יקויים פני ה' בעושי רע, כיון שכל כחה של הטומאה אינה אלא על ידי שבני ישראל מחשיבים אותה ומתקנאים בה. וכך זכורני מימי ילדותי שהמלמד הזהיר אותנו שלא להסתכל על צלם, ואמר שאם במשך זמן מסויים לא היה שום

כשמדברים אודות הגויים משתמשים בכינויי גנאי וזלזול, ער פֶּאֶפֶט, ער פרעסט, וכדומה. ורואים כל רשע כשוטה ופתי... והעיקר ביטול בלב, אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום (משלי כג יז), לכבד ירא ה' ולהתקנא בו, ולבוזות הרשע שיהא משוקץ בעינינו, בזה תלוי הגאולה שלמה (ס"ג וארא תשכ"ח).

א. בזה שמחשיבים את הגויים הוא עיקר עיכוב הגאולה, דהשבתת חמץ היא על ידי ביטולו בלב כעפרא דארעא, דהיינו שלא לייחס לכך שום חשיבות במחשבתו, כהדא (פסחים ו ב) גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתיה עליוה. כך מקובל מאבותינו הקדושים איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, שביטול כח הקליפות היא רק על ידי שמבטלים אותם.

אדם מישראל מסתכל על צלם היה נופל מאליו
(ועיין נופת צופים אות ל).

אחר מעשה העגל גינו את הערב רב

והנה בארץ מצרים בני ישראל עבדו עבודת
הפרך וישבו על סיר הבשר בבזיון
ושפלות, והגויים היו נחשבים כבעלי דעה ואנשים
נכבדים, וגם הערב רב שעלו עמם היו מאנשי
מעלה שרים ורוזני ארץ. ולבי אומר לי שגם אחר
שיצאו היו מסתכלים בהערצה עליהם, כאנשים
חכמים ונבונים מיועצי פרעה ושרי המלוכה,
ושמחו ביותר על שהואילו לעלות עמם ויהיו
להם לעינים. על כן שמעו להם ועשו כדבריהם,
שכך היה מושרש וטבוע אצלם עוד מימי הגלות
המור שמי שהוא יותר רשע הוא חכם גדול ביותר,
ובסופו של דבר טמאים הללו ימש"ו גרמו להם
לכל הצרות, כמבואר בזוהר הקדוש (ח"ב מה ב, שם
קצא-קצב), ועד היום אנו סובלים מהם.

וריהם השי"ת ברוב חסדיו, וסיבב שיהא עד

שהמלך במסכו נרדי נתן ריחו, על דרך שאמרו
(ע"ז ד ב) לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה וכו',
ולדרכנו יבואר בסיבת הדבר כי אז נפקחו עיניהם
לראות איך שהערב רב התעו אותם והמיטו
עליהם אסון גדול, ומני אז הושפל כבודם אצלם
ונעשו נבזים ומוגונים. כדרך שכתב הרמב"ם (פירוש
המשניות אבות א טז) דכשם שמצוה לשבח את
הצדיקים במעלותיהם כך מצוה לגנות את
הרשעים בפחיתותם, ומקורו בגמרא (ע"ז כ א)
דאסור לאדם שיאמר כמה נאה עבודת כוכבים זו,
כי צריכים לדעת שנכרי העובד עבודה זרה,
וכמותו כופר ומשומד, אינם בסוג בן אדם.

**ואמר הכתוב (לה א) ויקהל משה את כל עדת
ישראל, לאפוקי הערב רב שלא לקחו מהם
לתרומת המשכן כדברי הזוהר הקדוש (ח"ב קצה
א, ב) ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה'
לעשות אותם, עכשיו שזכינו ונתגלה קלונם של
הערב רב נוכל לעשות ולקיים את אשר צוה ה'
כדת לעשות, שלא לפי רוח ועצת הטומאה.**

רעוא דרעוין ויקהל פקודי תשל"ה

עדת בני ישראל וגו', וכתוב בתריה קחו מאתכם תרומה
לה', מאתכם ודאי, ולא כקדמיתא דכתיב (שמות כה ב)
מאת כל איש אשר ידבנו לבו. ויקהל משה וגו', מאן
אתר כניש לון, אלא בגין דהווי אינון ערב רב בינייהו
אצטריך משה לאתכנשא לון וליחדא לון מבינייהו.

ב. זה לשון הזוהר: "לבתר סטא זינא לזיניה, ואתו
אינון ערב רב ועבדו ית עגלא, וסטו אבתרייהו אינון
דמיתו, וגרמו לון לישראל מותא וקטולא, אמר קודשא
ברוך הוא מכאן ולהלאה עובדא דמשכנא לא יהא אלא
מסטרא דישראל בלחודייהו. מיד ויקהל משה את כל

אחדות - כי כולנו בני איש אחד נחנו

ישראל לעשות רצון אבינו שבשמים איחדה אותם כאיש אחד, וכאשר ח"ו נתרגשה ובאה עליהם צרה, נתאספו בצוותא חדא לדון באיזה דרך לנהוג, ועמדו מלוכדים כחומה בצורה נגד אויביהם.

בזמן שישראל באגודה אחת

ואכן ראינו כי במקום שנפרצה חומת האחדות בישראל, לא עמדו להם כחם וגבורתם ונפלו לפני אויביהם לחרב. וכמו שהיה בימי הרומיים, שבנ"י שבאותו הדור היו גבורי חיל לאין שיעור, וביוסיפון (פרקים פ"א פ"ב ופ"ז) מסופר כי יהודי אחד לבדו היה מסוגל לרדוף אחרי אלפי רומיים.

ובל זמן שהלכו בעצה אחת ונתכוונו לטובת ישראל ונלחמו למען כבוד שמו ית', היתה גבורתם כדובים ואריות, וכדאיתא שם ביוסיפון (וכן בפרק פ"ח) כי טיטוס הרשע הרשע הטיף מוסר לרומיים מדוע אינם למדים מן היהודים ההולכים באש ובמים ונלחמים בגבורה ובחרוף נפש.

אך דא עקא, שהפריצים שהיו בדור ההוא שלפני החורבן לא נשמעו לקול החכמים, והגם כי בוודאי הכל היה מושגח מן השמים, אך בפשטות לפי סדר ההנהגה הטבעיית נראה כי אילו לא היו מחולקים ביניהם לא היה טיטוס מצליח בשום אופן להתגבר עליהם.

וביוסיפון (פרק ע"ה ואילך) מספר שהפריצים הרגו ביניהם יותר ממה שהרגו בהם הרומיים. ולפי דבריו שם (בפרק פ"ב) בכל פעם שבאו עליהם האויבים נתלכדו ביחד לעמוד כנגדו, אולם עם שוך חמת המציק מיד החלו מריבות

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם.

אחדות - רק כשיש מטרה אחת

נראה לפרש כי הנה המציאות מוכיחה שכאשר כל אחד דורש אך את טובת עצמו ודואג רק לכיסו הפרטי, אי אפשר שיתאגדו ויתאחדו כולם באגודה אחת, כי לא תמיד מה שמושתלם עבורו עולה בקנה אחד עם דרישותיו של חברו, דכשם שאין פרצופיהן דומים זה לזה כך אין דעתן דומה זה לזה (ברכות נח, א).

אמנם כאשר כוונת כל אחד ואחד היא לשם שמים, ומצומדים איש אל אחיו בעצה אחת ומחשבה אחת באמת ובתמים בלתי לה' לבדו, אזי מתאחדים הלבבות ונעשים אגודה אחת לעשות רצון אביהם שבשמים. וכמו שמצינו במתן תורה (שמות יט, ב) ויחן שם ישראל נגד ההר, ופירש"י כאיש אחד ובלב אחד.

אחדות אמיתית - רק אצל ישראל

לכן הגוים, שכל מעשיהם לשם פניות ונסיות עצמיות, אפילו כשהם רבים נאמר בהם (איוב טו, לד) עדת חנף גלמוד, כי למרות שהם עדה שלמה מ"מ כל אחד הוא גלמוד בפני עצמו, כי כל אחד כוונתו לפי ענינו הטמון בחובו לתועלת עצמו, לא ראי זה כראי זה, ולפיכך נחשבים כיחידים, כי איש איש לדרך פונה.

כאשר נתבונן בקורות העבר נראה כי בכך נתייחדו ישראל מכל האומות, ומכאן נבעה גבורתם ועוצמתם, שהתשוקה בלב כל איש

אחדות של כופרים – מדומה

לְעֹמְתָם הרשעים הכופרים מנסים רק לחקות את הנעשה אצל שלומי אמוני ישראל, שזוהי דרכה של הסט"א לחקות ולעשות הכל כמעשה קוף בעלמא, הן בעניי דת תורתנו הקדושה, והן במנהגי ישראל, אבל גם אהבתם וגם אחדותם כביכול אין בכך כל ממש, והיא כמוין אשר תדפנו רוח.

כי אהבת ישראל אמיתית יכולה להיות רק אצל מי שאוהב באמת את הבוכ"ע ודבוק אליו, שהוא מסוגל להבין מהי המשמעות של בנים למקום, שהאוהב את האב אוהב גם את בניו.

ויש תח"י כ"י מהרה"ק מלובלין זי"ע שכותב שם אני אוהב ישראל מחמת שאני אוהב את הבורא יתברך שמו.

ומי שהוא מרוחק מהשי"ת למה תהיה לו אהבת ישראל, אפשר אמנם לשטות בו ולשדלו כמו שמשדלים גוי להיות פטריו"ט, אבל אין בכך כל רציניות ושום דבר של ממש.^ג

נעניתי ואמרתי לו כי למרות היותי צעיר לימים נראה לי כי יש לי עצה טובה בשבילו איך שיוכל בקלות להנצל מכל הצרות שאפפוהו, אבל מ"מ לא אוכל לומר לו מהי העצה כי הנני מתיירא שמה יכעס עלי ויכני, והוא התחיל להפציר בי עד בוש שאומר לו את העצה ואני סרבתי בכל תוקף.

לאחר הפצרות מרובות, ולאחר שהבטיח לי בהן צדק כי לא יכעס עלי ולא יאמר לי אפילו מילה אחת של גערה, ואפילו בלבו לא תהא לו שום טינה עלי, אמרתי לי: הרי אנו נוסעים כעת ברכבת מהירה, עצתי היא כי

פנימיות ביניהם, שמעון הפריץ עם יוסי הפריץ ועם אלעזר הפריץ וכו', והרגו אלו באלו, ועי"ז נגרם חורבן ביהמ"ק. כי בזמן שישאל באגודה אחת והולכים בלב אחד לעשות את רצון הבורא אין מי שיוכל לעמוד בפניהם.

הגם כי אני נזהר מאד שלא להוציא לעז על הדורות הקודמים, ומתיירא אני לומר, מ"מ לפום ריהטא נראה כי היתה חסרה שם נקודת האמונה, לא שח"ו לא היו מאמינים בה, אלא שלא היתה האמונה בשלימות גמורה כדבעי, ובמקום שיש חסרון אמונה שורר חסרון אחדות.

אהבת ישראל נובעת מאהבת ה'

כי לא יתכן לבוא למדת אהבת ישראל אמיתית, זולת אם מקושרים בקשר אמיץ אל הבורא כל העולמים. ואילו ית"ש מתקשרים ע"י התורה והמצוות, שהם הברית התיכון המקשר בין כל איש ישראל, שע"י שכל אחד מקיים את אותה מצוה שחברו מקיים, עי"ז יש הצטרפות ביניהם.

וראו זאת בכל מיני הזדמנויות שונות, שאותם היהודים המאמינים בהשי"ת, אצלם חקוקה אהבת ישראל היטב בלבבותם.

ג. כד היונא טליא נסעתי פעם ברכבת שנסעה מדעברעצין לפעסט, ובסמוך אלי ישב יהודי קל דעת שהצהיר בגלוי כי אין הוא מאמין ח"ו בכלום, ודיבר דברי כפירה ומינות אשר תצילנה אוזן כל השומע, ואני היטב חרה לי על דבריו הבוטים ולא יכולתי לעצור ברוחי, וקמתי ממקומי והתחלתי אט אט להתקרב למקומו ופתחתי בשיחה ידידותית עמו, ותוך כדי הדברים התחיל לתנות בפני את הצרות שעוברים עלי, שהרשעים בפעסט גזרו עליהם לתקן את בתייהם, ואח"כ נטלו מהם את כל הזכויות שלהם, ועוד.

"נאמנות למולדת" – אין בה ממש

רק מי שהוא חדור באמונה בהש"ת ויודע ומאמין בהשארית הנפש הוא אוהב גם את חברו, כי יודע שגם נפש חברו תשאר לעוה"ב ויפגש עמו בעתיד, והאחדות היא קשר אמיץ בל ינותק לעולם ועד, אב אחד לכולנו, ותורה אחת לכולנו, ועל שולחן אחד אנו מסובין.

לעומת זאת האחדות המדומה שלהם אין בה כל ממש, ומה ערך יש לפטריז"ט למען המולדת כשלא איכפת לו אם לאחר מיתתו תתהפך המדינה, ולא ישאר ממנה שריד ופליט. הוא צריך את המדינה רק כדי שיוכל לחיות בה וליהנות ממנה, ותו לאו מיד.

ואם המצא ימצא לפעמים מי שהוא דבק באמת

ובנאמנות למולדת, הרי שבדרך כלל זו נאמנות בלי השכל ודעת, כי לא יתכן שתהא לו לאדם כזה אהבת ישראל אמיתית, ואין ספק כי זו רק אהבת עצמו, ואהבת חומר בלא רוח הריהי כמעשה בהמה בעלמא.

ויקהל משה – ע"י אלה הדברים

וז"ש ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, שמושרע"ה צוה להקהיל ולכנס את כל עדת בני"י שיהיו כולם כאיש אחד, אך עליהם לדעת כי כדי שיוכלו להגיע לידי כך עליהם לקיים את אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, שאז יוכלו להתאגד בצוותא חדא כאיש אחד ובלב אחד, אבל זולת זה לא יתכן שיהיו באגודה אחת בלבב שלם.

משיעור חומש ורש"י ויקהל תשכ"ד

הלא ברגע אחד אתה יכול לפתור את כל הצרות שלך והכל על מקומו יבוא בשלום!...

הוא נשאר עומד נבוך כשאין כל מענה בפיו, ואז נענה ואמר: אתה באמת סבור כי אינני מאמין בכלום? אני מאמין כי יש אלקים בעולם, ואינני מאמין כלל בכל האפיקורסות... והסוף היה שכאשר ירדתי בתחנה בפעסט, והוא כבר היה זקן כבן שבעים שנה ואני הייתי נער קטן, הוא עמד על כך שרצונו להוריד לי את המזוודה מן הרכבת ברצותו לשמשני. ואני אמרתי לו שלא אניח לו עד כי יבטיח לי נאמנה שיאמר בכל יום ויום שמע ישראל, והבטיח לי בהן צדק בהונגריה כי מהיום ולהבא יאמר בכל יום שמע ישראל.

וזאת, כי נמלך בדעתו וראה כי טעה בדרכו, וכל מהלך החיים שלו היה בלי כל יסוד ובסיס, כי אפילו אם יהא אדם חכם מחוכם מ"מ בלא אמונה נותר האדם בלי כל ערכים, ומה יתרון לו לאדם בעמלו שיעמול תחת השמש.

תגש אל הדלת ותפתח אותה ותקפוץ החוצה בכיוון ההפוך מנסיעתה, וברגע קט תהיה מתחת לגלגלים, ומאז לא תדע עוד משום צער שבעולם...

הוא התחיל לרתוח מכעס, אולם אני מיהרתי להזכיר לו כי אך לפני רגע הבטיח לי שלא יכעס עלי כלל, ואז נרגע מעט, ופנה אלי בשאלה: וכי איך תאמר לי לעשות כדבר הזה, הלא יש לי אשה ובנים? עניתי לו: וכי מה איכפת לך לאחר מיתתך מהאשה והבנים שלך? ענה לי הלה: וכי אין כוונתך בעתיד לישא אשה ולהוליד בנים? עניתי לו: ודאי שאני חושב לעשות כך, אולם אני מאמין בהשארית הנפש, ואני יודע כי לאחר פטירת האדם מן העולם הריהו בא לעולם חדש, וכשאשאר בנים שיאמרו אחרי קדיש יוסיפו לי עוד חלק בעוה"ב, וכשיהיה לי נכד שיאמר קדיש יושיבו אותי בכורסיא דדהבא, לכן אני חותר להגיע למשהו, אולם אתה הרי אינך מאמין בכלום, והגם שאתה אוהב מאד את אשתך ובניך, אבל הרי כשתמות לא שייך שתאהב אותם יותר, ומה לך להתייגע ולסבול בחיך,

אין להתחבר עם רשעים כדי לתקנם

ולאכול ח"ו נבילות וטריפות, ה"ה כשהלה הוא פושע, אין כל היתר לעבור אפילו על איסור קל שבקלים, כדי למנעו מאיסור חמור.

הצלת יהדות הונגריה – התפרדות

כך היה בהונגריה כאשר גדולי ישראל החליטו לעשות קהילות נפרדות. והאמת היא כי ידעו מראש שבהפרד היהדות האורתודוקסית מעליהם, ייהפכו הניאולוגים לגויים גמורים. ואכן מטעם זה לא רצו להנהיג כן גם בפולין ובליטא ובשאר מקומות. אבל מ"מ כל גדולי ישראל בהונגריה, הכתב סופר, המהר"ם שיק, המהר"א אסאד ועוד קדושי עליון, הכריעו ברוחב בינתם שכך יש להנהיג (כידוע מפס"ד דמיהלאוויץ), והסכימו עמהם זקה"ק מוצאנו ומהר"א מזידטשוב זי"ע ועוד.

וברור כי בכך הצילו את היהדות במדינת הונגריה, כי כשראו שהם דורשים להנהיג "תיקונים" בדת ישראל, ורצו להעמיד להם פרעדיגער"ם, ושהבתי כנסיות ייראו כמו בתי הטומאה של הגוים, וכיו"ב, החליטו הרבנים כי אין אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירך, והלעיטהו לרשע וימות, ונפרדו מהם לחלוטין.

הצדק עם אלו שבחרו להתפרד

אמנם היו גדולי ישראל - אם כי לא היו אלא מיעוט - שחששו לגורלם של פורקי העול, אבל אין שום ספק שבעולם כי הצדק היה עם אלו שבחרו להפרד מאחלי הרשעים ההם, שהרי חייך קודמין.

ואילו לא היו הניאולוגים רוצים לפרוק עול בקביעות במרד ובמעל אלא היו אנוסים לחטוא, היה מקום לדון בכך, אבל כאשר הצהירו

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם.

אין לחטוא כדי שיזכה חבירו

נראה לבאר בהקדם יסוד שכל יהודי חייב לדעת אותה, שלדאבוננו נשתרש בימינו טעות ומכשול בקרב הבריות כי ראוי לחיות כמושומד לחצאין, כדי שחבירו לא ישתמד לגמרי.

והגם כי אמנם ישנה שיטה (עירובין לב, ב) הגורסת כן דניחא ליה לחבר דלעביד איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה, אבל לעומת זאת הרי קיי"ל (שבת ד, א) כי אין אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירך, ובתוס' (שם ד"ה וכי אומרים) חילקו בין היכא דפשע ללא פשע עיי"ש. ועכ"פ אם פשע לכו"ע אין אומרים לו לאדם חטא, אפילו חטא קל, כדי שיזכה חבירו, דהלעיטהו לרשע וימות (ב"ק טז, א, ועי' חידושי חתם סופר ע"ז סד, א, דחלילה להתיר שום איסור לפושעים מחשש שלא ימיר, ימיר וימיר, ואנחנו תורת אלקינו נשמור, ונגדור פרוצות גדרים).

מסתברא דרבים חמור יותר

ובאמת יש להסתפק בזה אם גם ברבים אומרים דניחא להו למיעבד איסורא קלילא כדי דלא ליעבד ע"ה איסורא רבה. ולא הספקתי לעיין בזה, אבל מסתברא דמילתא דרבים שאני. ועיין מש"כ בזה זקה"ק בשו"ת דברי חיים (ח"א או"ח סי' ז) עיי"ש.

וכשם שאם יבא אדם לחבירו ויאיים עליו כי אם לא יאכל חזיר, הוא הולך מיד להשתמד, פשיטא שלא תעלה על דעתו להענות לדרישתו

לעצמנו, ודרך התורה אינה כן, דבתחילה קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים.

יש לשקול כל מצב ומצב

הגם שבוודאי איננו מתנערים חלילה כליל מיהודים אחרים, וישנם מצבים שונים דאמרינן אז נחא ליה לחבר לעשות איסור קל כדי להציל נפש מישראל מטמיעה, אבל מ"מ לכל דבר יש גבול מסוים עד היכן רשאים להרחיק לכת, ויש לבחון את המציאות ולשקול היטב בפלס מה מותר לוותר ומה אסור, וכל פרט ופרט טעון דרישה וחקירה על פי התורה, כי זוהי תורה שלימה, ועל כל פרט אפשר לכתוב שאלות ותשובות, וזה נמסר לגדולי ישראל לברר הדברים היטב כשמלה.

אחרות – אבל בלא ויתורים

וז"ש הכתוב ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, מחוטב עצך ועד שואב מימך, ויאמר אליהם שילמדו לדעת לשעה ולדורות כי אף לא בשביל האחדות רשאים לוותר חלילה על איזה מדיני התוה"ק, אלא אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, שכל אשר צוה השי"ת חייבים לקיים, ומניה לא תזוע בקוצו של יו"ד, שהתוה"ק איננה שייכת אלי, ואין לי רשות לוותר אפילו על אות אחת ממנה.

משיעור חומש ורש"י ויקהל תשכ"ד

בגלוי כי מגמתם לפגוע בקדשי ישראל, לא יתכן היה להתחשב עמהם כלל.

חורבן אמריקה – הדאגה למשומדים

האמת היא כי רואים בחוש שזה היה הגורם לירידת קרן היהדות במדינת אמריקה, וכך גם בגרמניה, שהקונסערוואטיוויים והרפורמים למיניהם באו בדרישה שאם לא יוותרו להם על מה שדורשים ישתמדו לגמרי, ולאמיתו של דבר היה זה טכסים שלהם להביא עי"ז לעזיבת דרך התורה כליל.

ויתכן כי הראב"י התמים שנמשך אחריהם היה מטעה עצמו לחשוב כי כוונתו לשם שמים, שע"י שיתיר להם לנסוע ברכב לבית הכנסת בשבת יבואו להתפלל ויהיה בכלל מזכה את הרבים, שאם לא יתירו להם לבוא לביהכ"נ ברכבם בשבת, ולא ירשו להם לשבת בתערובת, לא יערכו את טקס הבר מצוה כדת משה וישראל, ואם לא יתירו להם לאכול ארוחת צהריים ביוה"כ, יאכלו כבר מיד בקומם משנתם, וכיו"ב. אבל לדברים הללו אין גבול, ואמנם הגיעו לאן שהגיעו רח"ל.

וביודעי ומכירי קאמינא שכך התחיל השמד במקומות שונים, ע"י שרצו לדאוג למען המשומדים. וטעות זו נשתרשה בעוה"ר בקרב ההמון, שצריכים לדאוג לאחרים ולא

שבת שקלים

באלקים נעשה חיל

שמים מבטחם בחיילותיהם, הרי שבנו העיד הנביא (זכריה ד י) לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות. ופירש במצודות שממשלתו על העכו"ם לא יהיה בעבור חילו הרב, ולא בכח זרועו יכבשם במלחמה, אבל ימשול בם מבלי טורח מלחמה כי אם ברצוני וכו'. וכן בפירוש מהר"י קרא, לא על ידי חיל גדול ולא בכח אושיע את ישראל מגלות בבל, כי אם ברוחי וכו'.

כי שקר הסוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט, ולה' המלחמה בלי אנשי חיל רבים וכלי זין לרוב. וכן נאמר (שמואל א' יד י) ויאמר יהונתן אל הנער נושא כליו לכה ונעברה אל מצב הערלים האלה, אולי יעשה ה' לנו, כי אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט. וכן מצינו כתוב בדברי הימים אשר למלכי בית חשמונאים, שגער מתתיהו בבניו על שאספו מאה ושמונים עבדים לצאת למלחמה נגד היוונים, ושלח אותם מעל פניו, ויצאו הוא ובניו בלבדם ללחום מלחמת ה' בגבורים, וה' ברחמיו הרבים עמד להם בעת צרתם ומסר רבים ביד מעטים וגבורים ביד חלשים.

לא לוקחים בחשבון ריבוי הכמות

אף גם זאת בשעת היציאה למלחמה לא היו משתדלים להרבות חיל, ולא הכריחו לאף אחד לצאת, אדרבה הכריזו ואמרו (דברים כ ח) מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו. ועוד זאת מצינו (סוטה מד א) הירא ורך הלבב זהו המתירא מן העבירות שבידו. כי מלחמת ה' אינה באנשי זרוע

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם וגו', לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם (ל יב-טו). ופירש רש"י שלא תנגפו על ידי מנין. וצריך לבאר טעם הדבר שהמנין עלול לגרום לנגף, וכיצד זה נמנע על ידי תרומת מחצית השקל.

בירושלמי (שקלים ט ב) מבואר שנתניהו זו באה לכפר על מעשה העגל, לפי שחטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל. והקשה בכלי יקר דאם כן למה יתנו הכופר דוקא בשעת המספר.

לא בחיל ולא בכח

והנראה דהנה כתב רש"י בטעם המספר מבן עשרים שנה ומעלה, לפי שאין פחות מבן עשרים יוצא לצבא וכו'. והוסיף בשפתי חכמים דלהכי נקט לשון פקודים וכו', דמצינו לשון פקודים גבי חיל, כדכתיב (במדבר לא יד) ויקצוף משה על פקודי החיל, וכתיב (שמואל א' יג טו) ויפקוד שאול את העם. ופירושו של קרא כך הוא, כי תשא את ראש בני ישראל לצאת בצבא המלחמה וכו' עיי"ש.

ברם סיבת המפקד באנשי החיל היא לצורך הכרת מצבם ומעמדם, כדי שיוכלו פקודי החיל לתכנן מערכת הקרב, להוציא במספר צבאם ולהעמיד כל אחד על משמרתו ומעמדו. ואולם לא ככל הגויים בית ישראל. בעוד שכל הגויים

לעשות היא לשעבד את לבם לאביהם שבשמים, ואז וגבר ישראל.

טעם איסור מנין אנשים

הנה כי כן המאמין בהש"ת אינו רואה צורך באנשי צבא ומערכות מלחמה, דלא קיים אצלו שום הבדל בין אם יש לו שני אנשים או ששים רבוא. אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר, המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד (תהלים כ ח-ט) בלי רכב וסוסים, אלא בשם ה' נעשה ונצליח.

לכן אסור למנות את ישראל, דרך אצל העמים יש צורך בפקודת אנשי החיל במנין ובמספר, לדעת כמה סוסים וכמה רוכבים ואנשי מלחמה יש להם. ואנחנו נלך בשם ה' אלקינו ה' איש מלחמה, וצדיק אחד יכול לרדוף רבבה ולהפילם, ולעומת זה אם יהיו מליון אנשי צבא וביניהם בעל עבירה אחד שמקדים תפילין של ראש לשל יד (עיין שיר השירים רבה ד א), או הפסיק ביניהם, עלולים ליפול במלחמה ח"ו.

מחצית השקל – לזכור השראת

השכינה

נמצא שעצם הדבר שבאים למספר מורה על חסרון האמונה שברוב חילו לא ימלט, ומחמת כן עלול להתגבר הקטרוג להיות נגף בישראל. לפיכך כדי להגביר האמונה צינתה תורה ליתן מחצית השקל תרומה לה, אשר מהם (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ומכך יראו ויתבוננו שהשכינה שורה בישראל, כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך.

ה' אתנו גם כשאין צדיקים

ובזה גם לכפר על נפשותיכם מחטא המדבר. דשם נאמר (שמות לב א) וירא העם כי בשש

וגבורה, אלא בצדיקים ואנשי מעשה, שכל אחד מהם נחשב כרבים, ובבחינת מה דמצינו (דב"ר יא י) במשה ששקול כנגד ששים רבוא.

כן מצינו (ב"ב קכא ב) שפירש רבי נחמיה את הכתוב (יהושע ז ה) ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש, זה יאיר בן מנשה ששקול כרובה של סנהדרין. ורואים מזה שאנשי גדוד בני ישראל אינם נערכים אלא לפי האיכות, ולא במספר הכמות.

אין כוחנו אלא בפה

זה המכוון במה שנאמר (שמות יז יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, ואמרז"ל (ר"ה כט א) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים. כאשר ירים משה ידו דייקא, ללמד על מצב שהאדם מרים ידים ואינו יכול לעשות דבר, וכפי המקובל בעולם שהרמות ידים היא סימן לכניעה, ובזה ההוראה שיישראל משעבדים את לבם לאביהם שבשמים, ושמים מבטחם בו ית"ש, ואז וגבר ישראל. וכאשר יניח ידו, במצב שיכול לפעול ולעשות בידיו לירות או לדקור, אז וגבר עמלק.

והדברים נפלאים לראות ולהתבונן איך שעם ישראל משונה מכל אומה ולשון, לא זו בלבד שאין כוחנו אלא בפה, אלא שבוזה תלוי כל קיומנו והצלחתנו. דכאשר באים בכח ובזרוע אין לנו שום כח לנצח. אך רק כשיודעים נאמנה שכוחנו מה, והבורא ית"ש הוא שעשה ועושה ויעשה לכל המעשים, אז יש לנו כוחות אדירים להדוף את אויבינו, ואף אחד לא יצליח לעמוד נגדנו. בצאת ישראל למלחמה כל מה שיש להם

האמונה ובטחון בהשי"ת, ולמנוע טעות ומושגה שניה כמעשה העגל. אמנם משה רבינו אדון הנביאים צדיק וקדוש היה אבל בכל זאת לא עשה דבר מעצמו, ואמונה כל זאת וקיים עלינו כי הוא ה' אלקינו ואין זולתו העושה נסים ונפלאות בפרעה ומצרים ויוצא את עמו ישראל מתוכם.

כפרה על חטא העגל

ולזה כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם, לגלות ולברר שמאמינים שהכל מאת השי"ת, לך ה' הגדולה והגבורה וגו' והעושר והכבוד מלפניך, ואתה מושל בכל, ובידך כח וגבורה, ובידך לגדל ולחזק לכל (דברי הימים א' כט יב). ובכן ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, שלא יתגבר הקטרוג על שעומדים למספר כאילו בוטחים ברוב חילם. זה יתנו כל העובר על הפקודים וגו' לכפר על נפשותיכם, שבזכות אמונה זו יכופר גם מעשה העגל, שבאה על ידי ששכחו כי ה' הוא המעלה אותם מארץ מצרים, ושמו בשר זרועם.

משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן וגו' כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו, וכי מה כל הבהלה הזאת על שהראה להם השטן שמת משה (רש"י שם), הלא אם משה מת אלקיו קיים (עין רש"י בראשית נ יז), וכאשר היה כן יהיה להנהיג עולמו בחסד וברחמים בנסים ונפלאות עד אין חקר. אם אין משה ישלח את אהרן או את נדב ואביהוא, ואם גם צדיקים הללו אינם אז בכל הקב"ה עושה שליחותו, אפילו על ידי נחשים ועקרבים (שמו"ר י א). אין זאת אלא מעשה טפשות של הערב רב, שנבהלו ואמרו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים וגו', שוטים שבעולם וכי משה העלנו, הלא אף הוא לא היה אלא שלוחו של הקב"ה להוציאנו ולהעלותינו אל ארץ חמדה טובה ורחבה.

וכבר מילתי אמורה ליישב מה שעוררו הקדמונים למה בכל סיפור הגדה של פסח לא מוזכר לשבח שמו של משה רבינו שעל ידו יצאנו ממצרים. שהמכוון בזה לקבוע בלבנו

חורש"י תשא תשמ"ג

המתחיל במצוה ואינו גומרה

כמבואר בספרים הקדושים דמכל מעשה מצוה נברא מלאך אחד (עיין זו"ח רות צב א, קב הישר פרק יד), וכשאינו גומרה לא נשלם עשיית המלאך ונשאר בחסרונו ומומו (דבש לפי מערכת ה' אות יג), ואז הוא עומד ומקטרג עליו, ונמצא הסגור מתהפך לו לקטגור. ומדה כנגד מדה, כמו שגרים למלאך קדוש שנדחה מלפני כסא הכבוד, כך הוא נענש לבלתי השאיר לו בנים ובני בנים, לכן קובר אשתו ובניו רח"ל.

על כן יש כוחות הטומאה מיוחדים העומדים על האדם, בשעה שמתחיל לעשות מצוה, שמתגברים למונעו מלגומרה. כשבא לו באחד הזמנים התעוררות תשובה, והוא מתחיל לעבוד את ה', השטן עומד לנגדו שיפסיק ויחזור לסורו, וכל כוחות הטומאה רוצים לעכב אותו.

מחצית השקל – מעשים לחצאים

זה ענין מחצית השקל, להראות שעדיין לא גמר את אשר החל לעשות, אפילו זקן בא בימים כל עוד ולא למד כל התורה כולה הרי הוא עדיין למחצה לשליש ולרביע. הרבה פעמים היו לו מחשבות טובות, והחליט שמתחיל ללמוד, אבל בסוף לא הוציא מכח אל הפועל בשלמות.

הוא שנאמר (שמות ל יב) **כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם, רצ"ל** בחסרונותם, ומלשון (במדבר לא מט) **ולא נפקד ממנו איש. כי תשא את ראש בני ישראל, רצ"ל** שתחפון לקבל סכום המחשבות טובות שבראש בני ישראל, ללמוד ולהתפלל ולעשות הטוב והישר בעיני ה', ותראה כמה וכמה מהם שלא באו לידי מעשה, והרצונות נלקו בחסר.

לבאר טעם מצות מחצית השקל, למה דוק מחצית ולא שלם. ובדברי הפייטן (מוסף לשבת שקלים) **אור פניך עלינו נשא ושקל אשא בבית נכון ונשא, צריך לבאר למה אמר שקל שלם.**

התגברות הס"מ

והנראה דהנה אין לך אדם שאין לו שעה (אבות ד' א), כל המאמין בה' יש לו מדי פעם שעת התעוררות וחשבון הנפש, בו ממאס בהבלי עולם הזה ורוצה לעשות נחת רוחו ליוצרו וקונו, ומתחיל לעשות ולהתנהג בדרך הטובה והישרה. ברם דא עקא שאין זה דבר המתקיים למשך זמן, יש שמחזיק מעמד שבוע או שבועיים, ושוב נופל למדרגתו הקודמת וחוזר למעשיו הרעים. כך רואים גם אצל בחורים, בתחלת הזמן, או בתחלת חזרה, או כשמתחילים מסכתא חדשה, בית המדרש מלא מפה לפה, אבל אחרי כמה שבועות מספר היושבים פוחת והולך.

וידוע מצדיקים בראשי תיבות שמו של השטן הוא יצר הרע: סיום מיסכתא אין לעשות. שעיקר התגברות הקליפות והס"מ"א שלא יגמרו את המסכתא, או מעשה המצוה שהתחיל בה. ואשר בחומר הענין מצינו לחז"ל שאמרו (סוטה יג ב, ב"ר פה א) **כל מי שהוא מתחיל במצוה ואינו גומרה קובר את אשתו ואת בניו, ממי אתה למד מיהודה ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע וגו', היה לו להוליכו על כתיפו אצל אביו, מה גרם לו, קבר אשתו ובניו.**

המלאך שלא נשלם מקטרג עליו

והטעם בזה, כי העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד (אבות ד' יא ובחסדי אבות שם),

חיים יתרו פסוק בחדש השלישי, לכן לא היה לזה קיום. ומשם אתה למד כמה חייב אדם להשקיע בתורה ועבודה על מגת שיחזיק מעמד. כמאמר הכתוב (תהלים כד ג) מי יעלה בהר ה', יתר על כן ומי יקום במקום קדשו, דהעיקר שתהא העליה דבר המתקיים ולא יפול ממדרגתו (אוהב ישראל יתרו בפסוק אנכי ה"א, ייטב לב פרשת חיי [על המדרש ואברהם זקן בא בימים הה"ד יפופית, אופן ו] בשם הרמ"מ מרימנוב).

על כן זה יתנו כל העובר בים סוף, ששם נכשלו במעין המתחיל במצוה ואינו גומרה, ועליהם ליתן מחצית השקל לכפר על נפשותם.

מדה כנגד מדה אין סוף לצרותנו

בשום לב להתבונן כמה הרפתקי דעזו עלן, וכבר הגענו לפרשת שקלים וחדש אדר ועדיין בחשוכא יתבינן, ואין לך יום שאין קללתו מרובה בצרות רבות ורעות, בכל מקום שנמצא שם אדם מישראל הוא נתון בצרה, עת צרה גדולה אשר כמוה לא נהיתה מיום היתה יהודה לגוי, כל גויים סבבנו, סבנוי גם סבבנוי, סבנוי כדבורים דעכו כאש קוצים, אנו נתונים כמו בפי אריות ולא יודעים להיכן נלך, באין אתנו יודע מה יולד יום. ברור שכל אלה מחבלי משיח כהכנה לגאולתנו השלמה, ואנו מתחננים ובוכים להשי"ת אם כבר באו עלינו חבלי משיח מדוע לא זכינו לסוף וקץ, למה לא גמרו בידי שמים את אשר החלו לעשות.

ברם נחפשה דרכינו ונחקורה שזה במדה כנגד מדה על שהענו בגדר מתחיל במצוה ואינו גומרה. אמנם גוזרים תענית, אבל זה לא התכלית אלא (יואל ב ג) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ושובו אל ה' אלקיכם, דבשמים רוצים לראות המעשים שלנו, כאמור (שיר השירים ב יד) **הראני את מראך אם יש עליך דמות צלם אלקים**, ואז **השמיעני את קולך, כי קולך ערב דוקא כאשר ומראך נאווה**.

ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם, ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם פירוש בשביל שלא יחול בהם העונש של המתחיל במצוה ואינו גומרה. זה יתנו כל העובר על הפקודים **מחצית השקל**, בוידי וחרטה על כך שבכל ימי חיי לא נתתי להשי"ת דבר השלם, ובקבלה על העתיד בבקשת אור פניך עלינו אדון נשא **ושקל אשא וכו'**, היינו שאז נזכה לעשות כל המעשים בשלמות ובתמימות. ועל ידי נתינה זו מתוך תשובה שלמה **יהא לכפר על נפשותיכם**.

אחרי קריעת ים סוף

ובירושלמי (שקלים ט ד) כל העובר על הפקודים רבי יהודה ורבי נחמיה חד אמר כל דעבר בימא יתן, וחרנא אמר כל דעבר על פיקודיא יתן. ויבואר לדרכנו, כי ישראל על הים נתעלו למדרגה גבוהה ביותר, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים (רש"י שמות טו ב), אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ברוח הקודש (זהר ח"ב ס א, רש"י סוטה ל ב ד"ה כסופר), כולם קדושים כולם טהורים.

אבל מיד אחר זה נאמר (שמות טו כב) ויסע משה את ישראל מים סוף, וברש"י הסיען בעל כרחם שעטרו מצרים סוסייהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותם בים וכו' לפיכך הוצרך להסיען בעל כרחם. והיא נפלאות בעינינו איך נפלו גבורים, אלו שזה עתה היו במדרגה נשגבה עליונה, ירדו ונשקעו כל כך בתאות בצע כסף, עד שלא רצו ללכת משם והוצרך להסיען בעל כרחם. ואחר כך (שם כד) וילוו העם על משה וגו'.

אלא לפי שלא עבדו בעמל ויגיעה להשיג מדרגתם, וזכו לכך בחפזון בדילוג וקפיצה בהארה דלעילא בצאת ישראל ממצרים (עיין דברי

בתשובה בימים קדושים הללו, תקנו חז"ל קריאת פרשת שקלים לעורר לבבנו שלא יהיו מעשינו לחצאין, מאלו שמתחילים ואינם גומרים ח"ו, אלא שקל אשא בשלמות המעשים, ואז נזכה לבית נכון ונשא.

רעוא דרעוין תרומה תשל"ד

בעזונותינו הרבים על זה גובר הקטרוג. ולכן בהגיע ימי אדר, סמוך ונראה ליום הפורים, עליו שנו (תיקונים נז ב, ועיין קדושת לוי קדושה ראשונה לפורים) שנקרא על שם יום כפורים, ובודאי ישראל קדושים עוסקים

להכיר בחסרון שלמותו

הארץ הוא יתעלה את השמים. כמו שאמרו בזוהר הקדוש (ח"ג קסח א) מאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר.

במקום גדולתו שם ענותנותו

זה שנאמר בפרשה (שמות ל יב) **כי תשא את ראש בני ישראל – לפקודיהם**, שהדרך לרוממם ולנשאים היא ללמדם לראות תמיד חסרון בעצמם, לפקודיהם היינו חסרונם [מלשון] (במדבר לא מט) ולא נפקד ממנו איש], ונתנו איש כפר נפשו לה' וגו' **מחצית השקל**, שיכיר שאינו בגדר השלימות.

ומבקשים (בפיוט למוסף) **אור פניך עלינו אדון נסה**, ואז אתעלה להשיג שלימות ושקל שלם **אשא בבית נכון ונשא**. כי לעת עתה במצבי השפל אין בידי כדי לישא רק מחצית השקל, והלואי והייתי בדרגה של מחצית ולא לשליש ולרביע. וכפי שמרבה להתבונן בעצמו רואה ביותר את שפלותו, אני מלא חסרונות, אין בי אף נקודה של תורה, נשמה ערטילאית ריק מכל. ומפשפש במעשיו וחוזר בתשובה שלימה להשי"ת על כל מה שעשה שלא כהוגן.

רעוא דרעוין פקודי תשמ"ד

בענין נתינת מחצית השקל דייקא ולא שקל שלם.

לא השלים עבודתו

הנה עיקר הכל היא שהאדם יכיר בשפלות עצמו, ככל שמתגדל ומתעלה במדרגות צריך יותר לעבוד על זה שיהא בבחינת (שמות טז ז, חולין פט א) ונחנו מה.

לכן המנהג בסיום מסכתא לחזור ולהתחיל מיד, שלא יבא לידי התנשאות מזה שלמד מסכתא שלימה, וחוזר ומתחיל לומר שעדיין עומד בתחלת המסכת, כי לא למדה כדבעי. וכן כשמסיימים את התורה בשמחת תורה חוזרים ומתחילים.

ונרמז גם בלשון הכתוב בתחלת התורה: בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, הארץ רומז למדרגה שפלה, כמו דמי שלא למד נקרא עם הארץ מחמת שנמשל לארץ, ורמז הכתוב את השמים שאם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע, אז גאות אדם תשפילנו (משלי כט כג) **ואת הארץ**. לעומת זה מי שנפשו כעפר את

התוכן

פרשת ויקהל

לימוד הלכה למעשה, ולבקש רחמים שלא יכשל

תלמוד שמביא לידי מעשה / מלאכתו נעשית על ידי אחרים / תחלת הלימוד בדברים הנוגעים למעשה / לימוד הלכות שבת / הזהירות מחילול שבת לא על חשבון עונג שבת / אלמלי ה' עוזרו לא יכול

להקהיל קהלות בשבת

השתתפות בצרת ישראל / שבת רזא דאחד - להתאחד אצל הצדיק / ללמוד בצוותא

אל תקנא בעושי עולה

התגברות כח הטומאה על ידי שדרכיהם מוצאים חן בעינינו / אחר מעשה העגל גינו את הערב רב

אחדות - כי כולנו בני איש אחד נחנו

אחדות - רק כשיש מטרה אחת / אחדות אמיתית - רק אצל ישראל / בזמן שישראל באגודה אחת / אהבת ישראל נובעת מאהבת ה' / אחדות של כופרים - מדומה / "נאמנות למולדת" - אין בה ממש / ויקהל משה - ע"י אלה הדברים

אין להתחבר עם רשעים כדי לתקנם

אין לחטוא כדי שיזכה חבירו / מסתברא דרבים חמור יותר / הצלת יהדות הונגריה - התפרדות / הצדק עם אלו שבחרו להתפרד / חורבן אמריקה - הדאגה למשומדים / יש לשקול כל מצב ומצב / אחדות - אבל בלא ויתורים

החיים

תוכן

באוצר

שבת שקלים

באלקים נעשה חיל

לא בחיל ולא בכח / לא לוקחים בחשבון ריבוי הכמות / אין כוחנו אלא בפה / טעם איסור
מנין אנשים / מחצית השקל – לזכור השראת השכינה / ה' אתנו גם כשאין צדיקים / כפרה
על חטא העגל

המתחיל במצוה ואינו גומרה

התגברות הס"מ / המלאך שלא נשלם מקטרג עליו / מחצית השקל – מעשים לחצאים /
אחרי קריעת ים סוף / מדה כנגד מדה אין סוף לצרותנו

להכיר בחסרון שלמותו

לא השלים עבודתו / במקום גדולתו שם ענותנותו